ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
ja
ETTEKIRJUTUS-HOIATUS
avaliku teabe asjas nr. 2.1-3/21/1208

Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegemise aeg ja koht	07.05.2021 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	24.03.2021 (registreeritud inspektsioonis 25.03.2021)
Teabevaldaja	Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuur aadress: Rahu tn 38, 41588 Jõhvi e-posti aadress: ida@politsei.ee
Teabevaldaja vastutava isik	prefekt
Vaide esitaja (teabenõudja)	Eraisik e-posti aadress: xxxxxx.xxxxxxxx@gmail.com

RESOLUTSIOON:
avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1, § 51 lõike 1 punktide 1 ja 4, haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 2 ja Vabariigi Valitsuse seaduse § 75^1 lõike 3 alusel

1) teen vaideotsuse vaie rahuldada;
2) teen teabevaldajale täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse:
Vaadata uuesti läbi vaide esitaja 17.03.2021 teabenõue ning väljastada teave avaliku teabe seaduse alusel ulatuses, millele ei kehti juurdepääsupiirangud. Väljastamata jäetud teabe osas viidata keeldumise alusele ja põhjendada keeldumist
3) määran ettekirjutuse täitmise tähtajaks 17. mai 2021

AvTS § 52 kohaselt peab teabevaldaja ettekirjutuse saamisest alates viie tööpäeva jooksul võtma kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks ja teatama sellest Andmekaitse Inspektsioonile.

VAIDLUSTAMISVIIDE:
Kuivõrd käesoleva otsusega rahuldati vaie täielikult, saab **vaide esitaja** 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse üksnes juhul, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.
õigusi muul viisil.

Teabevaldaja saab ettekirjutuse (ülaltoodud punkt 2) vaidlustada 30 päeva jooksul vaidega Andmekaitse Inspektsiooni peadirektorile

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

HOIATUS:
Kui teabevaldaja jätab Andmekaitse Inspektsiooni ettekirjutuse täitmata, võib Andmekaitse Inspektsioon pöörduda teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks. (AvTS § 10 lõiked 1 ja 4, § 53 lõige 1).

FAKTILISED ASJAOLUD:
1. Vaide esitaja esitas 17.03.2021 teabenõude Politsei- ja Piirivalveametile, milles soovis ärakirja kriminaaltoimikust nr 19244000512
2. 24.03.2021 keeldus Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuuri Jõhvi politseijaoskond (PPA) teabenõude täitmisest viidates kriminaalmenetluse seadustiku sätetele ning sellele, et vaide esitajale on menetluse käigus juba toimikut tutvustatud.
3. Vaide esitaja eeltooduga ei nõustunud, kuna teabenõue oli esitatud kriminaaltoimiku osas, milles tehtud otsus oli jõustunud, siis vaide esitaja leidis, et keeldumine teabe väljastamisest kriminaalmenetluse seaduse sätete alusel ei olnud õiguspärane ning esitas vaide

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

17.03.2021 esitasin teabenõude PPA-le, kuna kriminaaltoimik on väidetavalt PPA-s (Lisa 3). 24.02.2021 keeldus PPA kriminaaltoimiku väljastamisest (Lisa 4). PPA tugines oma keeldumises üksnes kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) sätetele, kuigi prokuratuuri vastusest (mis oli minu poolt samuti PPA-le koos teabenõudega saadetud) on ilmselgelt näha, et kriminaalmenetlus on lõpetatud 02.03.2021 KrMS §199 lg 1 alusel: puudub kriminaalmenetluse alus (prokuratuuri määrus lõpetamise kohta on jõustunud 16.03.2021). Leian, et ei ole asjakohane viidata KrMS-le, mis reguleerib kuritegude kohtueelse menetluse ja kohtumenetluse korda ning kriminaalasjas tehtud lahendi täitmisele pööramise korda. Teabenõude vastamine ei ole olemuslikult kriminaalmenetluslik menetlustoiming, mistõttu ei ole asjakohane viidata KrMS-le. Peale kriminaalmenetluse lõppu ja otsuse jõustumist kohaldub AvTS.

Selgitan, et kriminaaltoimikuga soovin tutvuda, et võimalusel esitada süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise nõue kas riigi või menetlejate vastu (SKHS) ning kaebused menetlejatele. Kriminaaltoimiku õigusvastase varjamise tõenäoliseks eesmärgiks on raskendada kahju hüvitamise ja kaebuste esitamist.

Minul on nende materjalide suhtes õiguslik huvi ka kriminaalmenetluse järgselt, kuivõrd mul peab olema võimalik kontrollida minu suhtes läbi viidud menetluse õiguspärasust, saada teada, milliseid menetlustoiminguid minu suhtes läbi viidi, ning esitada vajadusel menetleja vastu riigivastutusel põhinevaid nõudeid. Ilma kriminaaltoimiku materjalideta ei ole see võimalik.

Teabenõude vastamine on haldusmenetluslik menetlustoiming, mistõttu viitasin oma teabenõudes õiguslikule alusele, mis tuleneb isikuandmete kaitse seadusest ja isikuandmete kaitse üldmäärusest.

Seega esitasin kokku kaks teabenõuet – prokuratuuri ja PPA-sse, kuid mõlemas kohas on keeldutud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 44 lõikest 3 tulenevalt on Eesti kodanikul õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning

riigi ja kohalike omavalitsuste arhiivides hoitavate andmetega. Seda õigust võib piirata üksnes seaduse alusel teiste inimeste õiguste ja vabaduste ning lapse põlvnemise saladuse kaitseks, samuti kuriteo tõkestamise, kurjategija tabamise või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamise huvides.

Kriminaaltoimikuga tutvumiseks PPA-s on õiguslik alus AvTS-st.

Käesolevaga taotlen:

1. PPA kui andmevaldajate tegevuse seadusele vastavuse kontrollimist andmete väljastamisest keeldumise küsimuses ja

2. andmevaldaja kohustamist kriminaaltoimiku kõigi materjalide väljastamiseks minule.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Vastuseks Teie järelepärimisele kriminaalmenetluse 19244000512 kohta, teatame alljärgnevat:

1) 02.03.2021 lõpetas kriminaalmenetluse Viru Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör Xxx Xxxxx. Koostades selleks kriminaalmenetluse lõpetamise põhistamata määruse, milles on ära toodud punkt, et kannatanu võib esitada taotluse põhistuste saamiseks 10 päeva jooksul. Kannatanu kinnitas 05.03.2021 lõpetamise määruse kättesaamist. 16.03.2021 ei olnud kannatanu esitanud taotlust põhistuste saamiseks ja prokurör luges määruse seetõttu jõustunuks ja saatis kriminaalmenetluse toimiku 16.03.2021 käsipostiga PPA-le. Teabenõue esitati PPA-le elektroonselt 17.03.2021 ja suunati kriminaalmenetlust teostanud uurijale vastamiseks. Uurija koostas 24.03.2021 teabenõudele vastuse ja sellel ajal oli kriminaalmenetluse toimik uurija valduses.

2) Kriminaalasjas lõpetati menetlus 02.03.2021 ringkonnaprokurör Xxx Xxxxxx poolt ja määrus oli teabenõude esitamise ajaks, st 17.03.2021 jõustunud.

3) Uurija, kui PPA esindaja käsitles teabenõudele vastamisel vaide esitaja pöördumist soovina tutvuda kogu kriminaalmenetluse toimikuga.

4) Viru Ringkonna ringkonnaprokurör Xxx Xxxxx on põhjendanud vaide esitajale omapoolses teabenõude vastuses 17.03.2021, et EL Isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 2 lg 2 ei kohaldu antud juhul. Lähtutakse KrMS § 341 lg 1- peale seda kui prokuratuur on kohtueelse menetluse lõpuleviiduks tunnistanud ja esitanud toimiku tutvumiseks KrMS § 224 kohaselt. KrMS § 224[1] sätestab, et kaitsja tutvustab kahtlustatavale viimase soovil toimiku materjale. Antud kriminaalmenetluse toimik on tehtud prokuratuuri poolt kahel korral, 26.10.2020 ja 04.02.2021, nähtavaks kaitsjatele. Samuti saadeti vastavalt KrMs § 206 lg 2 kriminaalmenetluse lõpetamise põhistamata määrus kahtlustatavale ja tema kaitsjale. Kriminaalmenetluse seadustikust ei tulene kahtlustatava õigus lõpetatud kriminaalmenetluse materjalidega tutvumiseks. Ringkonnaprokurör Xxx Xxxxx viitab, et toimik saadeti PPA-le arhiveerimiseks ja arhiveeritud kriminaalmenetluse toimikule kohandub Arhiiviseadus ja vaide esitaja peab pöörduma teabenõudega teabevaldaja PPA poole, mida ka vaide esitaja tegi.

Uurija X. Xxxxx ei vastanud avaliku teabe seadusest lähtuvalt, kuna toetus samuti vastuses prokuröri seisukohale ning viitas oma vastuses samuti vastavatele kriminaalmenetluse seadustiku punktidele, millest tulenevalt pole kahtlustataval õigust antud hetkel kriminaalmenetluse toimikuga tutvuda.

Juhul, kui selgub, et uurija on oma vastuses eksinud ning oleks pidanud avaliku teabe seaduse mõistes kahtlustatavale antud teabele ligipääsu võimaldama, siis oleme valmis antud

kriminaalmenetluse toimiku arhiivist küsima ning seda ka kahtlustatavale koheselt tutvustama.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Juurdepääs kriminaaltoimikule

AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Seega on ka kriminaalmenetluse käigus kogutud teave avalik teave AvTS-i mõistes, kuna on loodud/saadud politsei poolt kriminaalmenetluse läbiviimise käigus ehk avalikke ülesandeid täites.

Avaliku teabe seaduse § 1 sätestab selle seaduse eesmärgi, milleks on tagada üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele avalikkuuse ja igaühe juurdepääsu võimalus, lähtudes demokraatliku ja sotsiaalse õigusriigi ning avatud ühiskonna põhimõttest ning luua võimalused avalikkuse kontrolliks avalike ülesannete täitmise üle.

AvTS § 3 lg 2 kohaselt saab avalikule teabele juurdepääsu piirata üksnes seaduses sätestatud korras. AvTS § 2 lg 2 punkti 4 kohaselt avaliku teabe seadust ei kohaldata teabele juurdepääsupiirangute, juurdepääsu eritingimuste, korra ja viiside osas, juhul kui need on eriseaduses või välislepingus sätestatud teisiti.

Poolelioleva kriminaalmenetluse raames ei saa menetlusosalist pidada igaüheks avaliku teabe seaduse mõistes, kuna menetlusosalistel on kriminaalmenetluses menetlusseadusest tulenevad õigused ja kohustused, mistõttu menetluse raames teabega tutvumisele avaliku teabe seadus ei kohaldu, kuna erinevate seaduste alusele teabel juurdepääsu võimaldamisel on erinevad eesmärgid. Seega kriminaalmenetluse kestel reguleerib menetlusdokumentidele juurdepääsu kriminaalmenetluse seadustik. Seda siiski menetluse lõpuni ja otsuse jõustumiseni.

Peale menetluse lõppu ja otsuse jõustumist ei reguleeri kriminaalmenetluse seadustik toimikule juurdepääsu. Sellisele seisukohale on asunud ka Riigikohus mitmes lahendis. Seega on isikul peale menetluse lõppu võimalik esitada toimikus oleva teabe osas nii teabenõudeid kui küsida enda kohta käivaid andmeid, kas avaliku teabe seaduses sätestatud korras või Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatu alusel.

Teabenõudele vastamine

Vaide kohaselt esitas vaide esitaja 17.03.2021 PPA-le teabenõude kriminaaltoimikust 19244000512 koopia saamiseks*, kuna kriminaaltoimik on väidetavalt PPA-s (Lisa 3).* 24.03.2021 keeldus PPA kriminaaltoimiku väljastamisest. Vaide esitaja leiab, et keedumine ei olnud õiguspärane, kuna *PPA tugines oma keeldumises üksnes kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) sätetele, kuigi prokuratuuri vastusest (mis oli minu poolt samuti PPA-le koos teabenõudega saadetud) on ilmselgelt näha, et kriminaalmenetlus on lõpetatud 02.03.2021 KrMS §199 lg 1 alusel: puudub kriminaalmenetluse alus (prokuratuuri määrus lõpetamise kohta on jõustunud 16.03.2021).*

Kuigi teabenõudes on vaide esitaja märkinud, et õiguslik alus toimikuga tutvumiseks tuleneb isikuandmete kaitse seaduse §-st 24 ja Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruse artiklist 15, ei olnud vaide esitaja sooviks saada ainult enda kohata käivaid andmeid, vaid tutvuda toimikuga täies ulatuses. Seega ei olnud vaide esitaja pöördumise puhul tegemist eeltoodud sätete alusel enda kohta andmete küsimisega, vaid teabenõudega avaliku teabe seaduse alusel. Siinkohal pean vajalikuks ka selgitada, et IKS-i neljas peatükk reguleerib isikuandmete

töötlemist õigusasutuste poolt süüteo tõkestamisel, avastamisel ja menetlemisel ning karistuse täideviimisel. Kui menetlus on lõpetatud ja otsus jõustunud, siis reguleerib isiku õigust saada enda kohta käivaid andmeid üldmääruse artikkel 15. Kui teabenõudja ei pea teadma, millises olukorras, mis seadus teabele juurdepääsu reguleerib, peab seda oskama hinnata teabevaldaja.

Teabenõude täitmisest keeldumisel on PPA tuginenud kriminaalmenetluse seadustiku sätetele, mis reguleerivad menetlusosaliste juurdepääsu kriminaalmenetluse toimikule menetluse kestel ja peale menetluse lõppu kuni otsuse jõustumiseni. Kuna aga teabenõude esitamise ajaks oli kriminaalmenetluses, mille toimikut vaide esitaja soovis otsus jõustunud, siis ei olnud teabenõude täitmisest keeldumine kriminaalmenetluse sätetele viidates õiguspärane, kuna peale otsuse jõustumist reguleerib toimikuga tutvumist avaliku teabe seadus.

See, et antud juhul oli tegemist teabenõudega avaliku teabe seaduse mõistes, mitte sooviga kriminaalmenetluse raames toimikuga tutvuda oleks PPA-le pidanud olema arusaadav ka prokuratuuri vastusest vaide esitajale, mille vaide esitaja edastas koos teabenõudega PPA-le. Oma vastuses vaide esitajale selgitas prokuratuur, et a*lates toimiku arhiveerimisest ei reguleeri toimikumaterjalide avaldamist enam menetlusseadustik ja aluseks tuleb esmajoones võtta arhiiviseadus koosmõjus avaliku teabe seadusega. Arhiveeritud toimikumaterjalide juurdepääsupiirangute ja andmete väljastamise üle otsustab ja selle õiguspärasuse eest vastutab teabevaldaja, see tähendab asutus, kus arhiveeritud toimik asub. Antud juhul on selleks Politsei- ja Piirivalveamet.* Eeltoodust tulenevalt jääb Andmekaitse Inspektsioonile arusaamatuks, PPA teabenõude täitmisest keeldumisel viitamine prokuratuuri seisukohtadele keeldumisel, mis puudutas teabe küsimist menetluse ajal enne otsuse jõustumist.

See, et menetluse raames on vaide esitajale juba toimikut tutvustatud, ei tähenda seda, et peale menetluse lõppu ja otsuse jõustumist ei ole isikul enam õigust teabenõude korras teavet küsida. Kuna kriminaalmenetluse raames olid vaide esitajal kui menetlusosalisel menetlusseadustikust tulenevad õigused ja kohustused ning teabele juurdepääsu võimaldamine toimus eriseaduse, mitte avaliku teabe seaduse alusel, siis ei ole avaliku teabe seaduse alusel vaide esitajale varasemalt teavet väljastatud. Seega ei ole ka asjakohane PPA väide, et vaide esitajale on toimikut korduvalt tutvustatud.

Kui menetluse kestel on menetlusosalisel õigus peaaegu kogu toimikuga tutvuda, siis teabenõude korral võib see õigus olla oluliselt piiratum, kuna teabenõude korral on kõigil ühesugused õigused teabe saamisel. Seega ei ole teabenõude korral vaide esitajal õigust ulatuslikumalt toimikuga tutvuda kui ükskõik kellel teisel teabenõudjal, v.a vaide esitaja enda kohta käivad andmed. Ehk siis teabenõude korral ei ole vaide esitajal õigust saada teisi isikuid puudutavaid andmeid või muud piiranguga teavet. Seega ei ole vaide esitajal teabenõude korral juurdepääsu toimikule kogu ulatuses, kui see sisaldab ka piiranguga teavet. Sellisel juhul tuleb toimik väljastada ulatuses, millele piirangud ei laiene (AvTS § 38 lg 2).

Kuna PPA vastusest inspektsioonile nähtub, et teabenõude täitmisest keeldumise ajal oli vaide esitaja poolt soovitud kriminaalmenetluse toimik uurija valduses ning asjas oli kriminaalmenetlus lõppenud ja otsus jõustunud, siis on PPA keeldunud teabenõude täimisest kriminaalmenetluse seaduse sätetele viidates ebaseaduslikult. Seega tuleb PPA-l vaide esitaja 17.03.2021 teabenõue uuesti läbi vaadata ning väljastada teave avaliku teabe seaduse alusel ulatuses, millele ei kehti juurdepääsupiirangud. Väljastamata jäetud teabe osas viidata keeldumise alusele ja põhjendada keeldumist.

/allkirjastatud digitaalselt/
Elve Adamson
jurist
peadirektori volitusel